

BPH - Koirien käyttäytymis- ja luonnekuvaus (Beteende- och personlighetsbeskrivning hund)

BPH-kuvaus on Ruotsissa käytössä oleva koirien käyttäytymis- ja luonnekuvaus ja se on vaihtoehto Suomessakin käytössä olevalle MH-kuvaukselle. BPH-kuvauksia alettiin järjestää virallisesti 1.5.2012, joten kuvaus on suhteellisen uusi. BPH on kehitetty soveltuvaksi kaikille koirille rodusta riippumatta ja sen tarkoituksena on lisätä tietoa koiran luonteesta. Tätä tietoa yhdistykset voivat sitten täydentää rotutyypillisillä testeillä/kokeilla. On erittäin tärkeää, että yhdistykset ja kasvattajat omalta osaltaan kannustavat mahdollisimman monia koiria testattaviksi, koska siten voidaan parhaiten arvioida esim. ominaisuuksien ja käyttäytymisten periytyvyyttä. BPH ei kerro koko totuutta koirasta, mutta se voi tarjota varsin paljon tietoa.

Koiran tulee olla vähintään 12 kuukautta voidakseen osallistua BPH-kuvaukseen. Yläikärajaa ei ole. Kuvaukseen ei tarvitse valmistautua etukäteen eikä koiralta edellytetä tottelevaisuutta. Koira voi olla liinassa, jos sitä ei haluta päästää vapaaksi. Testinjohtaja ohjeistaa koko kuvauksen ajan ja testi kestää n. 30-45 min. Kuvaus sisältää seitsemän osa-aluetta, joiden tarkoituksena on antaa käsitys siitä, miten koira reagoi ja suhtautuu eri tilanteisiin. Kuvauksessa testataan mm. vieraiden henkilöiden kohtaamista, leikkimistä, ruuan etsintää ja yllättävien tilanteiden kohtaamista sekä ohjaajan niin halutessa myös koiran suhtautumista laukaukseen. Kun kaikki osa-alueet on käyty läpi, kuvaaja antaa suullisen luonnehdinnan koiran reaktioista ja yhteenvedon sen luonteesta.

BPH:n osa-alueet

1. Vieras ihminen

Vieras ihminen, testinjohtaja, tulee ohjaajan ja koiran luo. Tässä kuvataan koiran halua tervehtiä, taipumusta levottomuuteen tai väistämiseen, tarvetta mahtailla tai alistua testinjohtajalle sekä aggressiivista suhtautumista tulijaan.

2. Leikki esineellä

Sekä koiranohjaaja että testinjohtaja leikkivät koiran kanssa. Osa-alueella on kaksi tarkoitusta: kuvata halu leikkiin esineellä sekä koiran yleinen suhtautuminen leikkiin.

3. Kiinnostus ruokaan

Koira saa yrittää ottaa herkkupaloja – sekä omia suosikkejaan että kuvauksen perusnameja – purkeista, joiden kannet ovat joko auki tai eri tiukkuuteen suljettuja. Tarkoituksena on kuvata, kuinka paljon koira on valmis tekemään töitä herkun saamisen eteen sekä koiran yleistä kiinnostusta ruokaan. Tarkoituksena on myös saada koiran omatahtoisuutta esiin. Tässä kuvataan myös koiran taipumusta ottaa kontaktia ohjaajaan.

4. Yllätys

Ihmissilhuetti nostetaan nopeasti koiran eteen sen kävellessä. Tässä kuvataan paitsi koiran aggressiota tai säikähtämistä, sekä kuinka nopeasti se pääsee yli negatiivisesta kokemuksesta ja kuinka kiinnostunut se on selvittämään asian.

5. Kolina

Metallirumpu, johon on kiinnitetty ketju, saa aikaan kovan, kolisevan äänen, joka alkaa koiran lähestyessä. Koira saa mennä tutkimaan rummun vapaasti. Tarkoituksena on kuvata koiran pelkoa ääniin, mutta myös sen uteliaisuutta tapahtumaan.

6. Lähestyvä ihminen

Pitkään takkiin, leveälieriseen hattuun ja tummiin aurinkolaseihin pukeutunut henkilö lähestyy koiraa hitaasti, välillä pysähtyen. Kun henkilö on päässyt tietylle etäisyydelle, hän kääntyy ympäri ja seisoo paikoillaan. Koira päästetään tutkimaan henkilöä ja ottamaan

kontaktia. Osa-alue mittaa koiran reaktioita ihmisiin, jotka voivat koiran näkökulmasta näyttää kummallisilta.

7. Pinta

Koira ja ohjaaja menevät uuden ja ennen kokemattoman pinnan yli. Tarkoituksena on mitata mahdollista epävarmuutta kulkea erilaisilla pinnoilla.

8. Laukaus (vapaaehtoinen)

Noin 50 metrin päässä koirakosta ammutaan kaksi laukausta; yksi koiran ja ohjaajan ollessa liikkeessä ja toinen heidän ollessa paikallaan. Tarkoituksena on kuvata koiran suhtautuminen laukaukseen.

Mitä kuvaus kuvaa?

Koirissa on monia koiran omalle hyvinvoinnille ja koiranomistajille tärkeitä ominaisuuksia. Minkä reaktion eri ärsykkeet aiheuttavat koirassa, riippuu yksilön luonteesta ja käyttäytymisrepertuaarista. Kaikki ominaisuudet eivät ole kuvattavissa eri syistä: mm. relevantin testausilanteen luominen on mahdotonta, testausilannetta ei pysty toistamaan samanlaisena tai käytännön syyt estävät testaamisen (esim. liian pitkäkestoinen testaus). BPH keskittyy seuraaviin käytösrhyimiin:

Sosiaalisuus

Sosiaalisuus antaa käsityksen siitä, kuinka sosiaalinen koira on vieraita ihmisiä kohtaan. Tässä kuvataan koiran kontaktihakuisuutta, kuinka innokkaasti ja pitkään se tervehtii, onko se kenties hyvin alistuva. Riippuu osittain rodusta, mutta myös yksilön omasta luonteesta, kuinka kiinnostunut koira on vieraista ihmisistä ja kuinka se suhtautuu kohtaamiseen. Rodut, jotka on jalostettu itsenäiseen työhön eivät ehkä osoita samaa innostusta ottaa kontaktia ihmisiin kuin ne rodut, joissa hyvä yhteistyö on edellytyksenä koiran toiminnalle rotutyypillisessä tehtävässään. Myös koiran omat kokemukset, niin positiiviset kuin negatiiviset, vaikuttavat.

Leikkihalu

Leikkihalu tarkoittaa koiran kiinnostusta leikkimiseen. Kuvauksessa testataan leikkihalua sekä omalla lempilelulla että kuvauksen standardilelulla. Sekä ohjaaja että testinjohtaja leikkivät koiran kanssa. Osa-alueella on kaksi tarkoitusta: kuvata halua leikkimiseen esineellä sekä kuvata koiran yleistä suhtautumista leikkiin, minkä ei suoraan tarvitse liittyä kiinnostukseen esineeseen. Leikkihalu ja tapa leikkiä vaihtelevat suuresti roduittain. Kaikki eivät esimerkiksi innostu taisteluleikeistä, eli eivät halua kilpailla esineestä. Toisten mielestä se taas on parasta.

Kiinnostus ruokaan

Sopivassa määrin ruuasta tai herkuista kiinnostuneita koiria on usein helppo motivoida koulutustilanteissa. Herkkuja arvostava koira on yleensä valmis ponnistelemaan ja yrittämään useita kertoja saadakseen himoitsemansa palkkion.

Kontakti ohjaajaan

Ohjaajakontaktilla kuvataan koiran taipumusta pitää kontaktia ohjaajaansa ja halua esim. leikkiä tämän kanssa. Koira voi hakea ohjaajalta myös tukea, kun sille tulee vastaan tehtävä, jota se ei osaa itse ratkaista. Osa-alueessa ”kiinnostus ruokaan” monet koirat alkavat ottamaan kontaktia ohjaajaansa, kun eivät onnistu itse avaamaan herkkupurkkia. Ne miltei pyytävät ohjaajaltaan apua.

Uteliaisuus

Koiran uteliaisuuden arvioiminen on usein tärkeä osa luonnekuvausta. Uteliaisuus on arvokas ominaisuus koirassa, jota halutaan kouluttaa jollain tavalla. Uteliaisuus tarkoittaa, että koiralla on motivaatiota tutkia ympäristöään ja esineitä niin tutuissa kuin vieraissakin paikoissa. Pelästynyttä

koiraa uteliaisuus auttaa, koska se saa koiran lähestymään ja tutkimaan pelästymisen aiheuttajaa ja siten koira voi voittaa pelkonsa.

Pelko / epävarmuus

Epävarma tai levoton koira elää jatkuvasti olettaen jotain epämukavaa tapahtuvaksi. Vastakohtana on itsevarma koira, joka käyttäytyy vakaasti ja tasapainoisesti ja siitä huokuu tilanteen hallinta. Näiden kahden ääripään välissä on monia tasoja levottomuutta, vakautta ja huolestuneisuutta. Tietyt pelot ovat koirilla suhteellisen yleisiä. Niillä voi olla esim. ympäristöön liittyviä pelkoja, jotka saavat koiran tuntemaan olonsa epämukavaksi, levottomaksi, ehkä jopa pakenemisalttiiksi uusissa ympäristöissä tai joutuessaan kulkemaan tietyn tyyppisillä pinnoilla. Sosiaaliset pelot liittyvät ennen kaikkea ihmisiin, ja yleinen ihmispelko on usein perinnöllistä, kuten monet muutkin käytökset.

Uhka / aggressiivisuus

Monet koirat osoittavat joskus uhkakäytöstä tai aggressiivista käyttäytymistä. Ne muodostavat luonnollisen osan koiran käytösrepertuaaria, mutta ne eivät saa saada sellaisia ilmenemismuotoja, että koira koetaan pelottavana tai ongelmallisena – joko omistajan tai muiden mielestä. Siksi on tärkeää, että liiallista aggressiivisuutta omaavat koirat tunnistetaan ja että BPH-kuvaaja tuo esiin omistajan vastuun mahdollisessa aggressio-ongelmassa.

Tulokset

Koiran saama tulos julkaistaan kokonaisuudessaan SKKn jalostustietokannassa (Avelsdata). Sieltä löytyy koiran pöytäkirja, sädediagrammi käytösryhmineen sekä kuvaajan subjektiivinen yhteenveto koiran luonteesta.

Kuvauksen aikana kuvaaja täyttää pöytäkirjan. Sen tarkoituksena on kuvata koiran käyttäytymistä, ei arvioida mikä sen käyttäytymisessä on hyvää tai huonoa. Koiran käyttäytymistä kuvataan jokaisella osa-alueella yhdellä tai useammalla skaalalla. Yksi skaala voi kuvata esimerkiksi intensiteettiä ja toinen taas käytöksen kestoa. Alhainen arvo tarkoittaa, että koira ei osoita käytöstä tai osoittaa sitä vain pienen hetken. Korkea arvo tarkoittaa, että se osoittaa käytöstä suuressa määrin tai pitkän aikaa.

Käytösryhmät

Havainnot eri osa-alueista tiivistetään käytösryhmittäin.

Sosiaalisuus

- vieraan ihmisen tervehtiminen (intensiteetti)
- vieraan ihmisen tervehtiminen (aika)
- lähestyvän ihmisen tervehtiminen
- lähestyvän ihmisen tervehtiminen (aika)
- alistuvuus

Kiinnostus leikkiin

- kiinnostus leikkiin omalla lelulla
- kiinnostus leikkiin uudella lelulla
- kiinnostus vetoleikkiin

Kiinnostus ruokaan

Ohjaajakontakti

- kiinnostus leikkiä ohjaajan kanssa
- kontakti ruualla

Uteliaisuus

- uteliaisuus yllätettäessä
- uteliaisuus kolinaan
- toiminta laukauksessa
- kiinnostus muuhun kuin testiärsykkeisiin

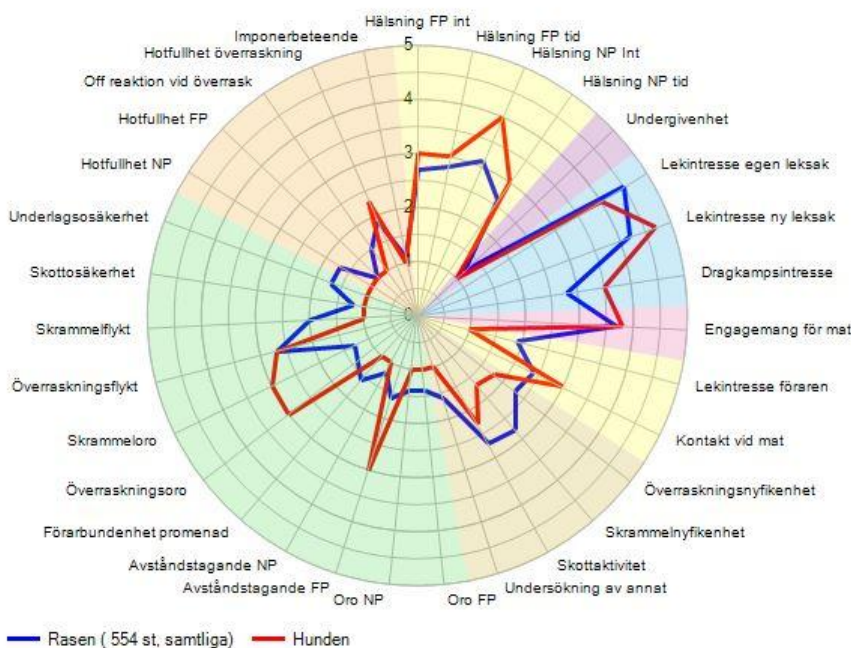
Pelko / epävarmuus

- levottomuus vieraasta ihmisestä
- levottomuus lähestyvistä ihmisistä
- etäisyydenotto vieraasta ihmisestä
- etäisyydenotto lähestyvistä ihmisistä
- ohjaajasidonnaisuus kuljettaessa vieraan ihmisen kanssa
- levottomuus yllätettäessä
- levottomuus kolinasta
- pakeneminen yllätyksestä
- pakeneminen kolinasta
- epävarmuus laukauksessa
- epävarmuus pinnoilla

Uhka / aggressiivisuus

- uhkaavuus vierasta ihmistä kohtaan
- uhkaavuus lähestyvää ihmistä kohtaan
- uhkaavuus yllätettäessä
- mahtailukäyttäytyminen

Koiran tulokset kuvataan myös sädediagrammin muodossa. Koska samaa käytöstä mitataan kuvauksen eri vaiheissa ja niitä lasketaan yhteen käytösrhymissä, näille arvoille käytetään laskentamallia, jonka avulla saadaan selkeämmin kuvattua koiran käytöstä. Sädediagrammissa on skaala 1-5, jolloin 5 on voimakkain reaktio. Sädediagrammissa on kaksi eri viivaa. Sininen kuvaa rodun keskiarvoja, punainen kuvattavan koiran.

Kuva: Avelsdata

Suoritettu BPH

Kun koira on osallistunut kuvaukseen, se saan merkinnän ”suoritettu BPH”. Se edellyttää, että kaikki osa-alueet on suoritettu ja rastitettu pöytäkirjaan. Laukaus voidaan testata tai olla testaamatta. ”Suoritettu BPH” ei siis kerro mitään siitä, miten koira on reagoinut eri osa-alueilla.

Keskeytetty BPH

Kuvauksessa on osa-alueita, joiden tarkoituksena on yllättää koira. Ei ole tavatonta, että koira reagoi aluksi peläten tai uhkaavasti. Ennen kuin koira saa jatkaa seuraavaan osa-alueeseen, varmistetaan, että se ehtii palautua, ts. palata neutraaliin mielentilaan. Jos niin ei tapahdu, kuvaaja keskeyttää kuvauksen – koiran parhaaksi. Myös ohjaajalla on oikeus keskeyttää kuvaus.

Koiran voi ilmoittaa yhteen uuteen kuvaukseen. Koiraa ei saa kuvata samalla radalla, missä ensimmäinen kuvaus on ollut. Keskeytetyn kuvauksen jälkeen, tai jos koira on osallistunut MH-kuvaukseen tai johonkin muuhun luonnetestiin tai -kuvaukseen, se saa osallistua BPH-kuvaukseen vasta aikaisintaan kuuden viikon kuluttua.

Lähde: Ruotsin kennelliitto, BPH-informationsbroschyr

suomennos: Sanna Rantanen, editointi: Niina Roivainen